

s. Anna Emmanuela Klich OSU

 <https://orcid.org/0000-0001-8481-0745>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

„Posiadamy już pierwsze dary Ducha”. Aktualizacja Rz 8, 18–25 w ujęciu Jana Pawła II

 <https://doi.org/10.15633/9788374389792.02>

Podczas I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski miało miejsce w Warszawie spotkanie z młodzieżą akademicką¹. Klimat tego spotkania był niezwykły – to była niedziela, uroczystość Zesłania Ducha Świętego, godz. 7.00 rano. Wydaje się, że miało ono charakter nieformalnego spotkania, lecz przy głębszej refleksji okazuje się, że miało ono charakter aktualizacji czytania z Listu do Rzymian 8, 18–25, które w tym w dniu przypadowało w liturgii słowa. Warto postawić pytanie dotyczące tego, co Jan Paweł II przekazał studentom, wyjaśniając właśnie ten fragment tekstu biblijnego? Na czym polegała dokonana przez niego aktualizacja tekstu biblijnego?

W niniejszym artykule zostanie przeprowadzone studium egzegetyczno-teologiczne perykopy Rz 8, 18–25 w dwóch aspektach: kondycja stworzenia Rz 8, 18–22 oraz kondycja wierzących Rz 8, 23–25. Następnie zostanie przeprowadzona analiza sposobu aktualizacji Jana Pawła II perykopy Rz 8, 18–25 adresowanej do polskiej młodzieży akademickiej.

1 Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży akademickiej zgromadzonej przed kościołem św. Anny (Warszawa, 3.06.1979)*, w: *Dzieła zebrane*, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. *Polska*, Kraków 2008, s. 34–36.

Kondycja stworzenia Rz 8, 18–22

Św. Paweł w Liście do Rzymian wyjaśnia istotę chrześcijańskiego życia w Duchu (8, 1–30). W kontekście poprzedzającym Rz 6–7 roztacza obraz wyzwolenia od potrójnej niewoli: śmierci, grzechu i Prawa, a następnie podkreśla, że chrześcijanie nie podlegają już potępieniu, ale są przeznaczeni do chwały, o czym świadczy całe stworzenie, do którego należą². W obszerniejszym fragmencie (Rz 8, 18–30) Paweł opisuje dramat stworzenia – kosmosu – od „poddania marności” (w. 20) poprzez „bóle rodzenia” (w. 22) towarzyszące chęci wyzwolenia pełnej i niczym nie skrzepowanej wolności zbawczej³.

Badana perykopa Rz 8, 18–22 rozpoczyna się od nawiązania do antytezy z wiersza poprzedzającego (w. 17) zachodzącej pomiędzy terazniejszszym cierpieniem a przyszłą chwałą. Apostoł Narodów stwierdza: „Sądzę bowiem, że cierpienie terazniejszych nie można stawiać na równi z chwałą, która ma się w nas objawić” (w. 18). Paweł podkreśla, iż chwała przewyższa doczesność. Św. Tomasz w swym komentarzu wskazuje na cztery momenty dotyczące wspaniałości chwały: jej wieczność – nastąpi po obecnym czasie, jej godność, jej uzewnętrznienie – objawi się, jej prawdziwość – jest w wierzących. Dalej twierdzi, że „cierpienia czasu obecnego, jeśli na nie spojrzeć obiektywnie, są bardzo małe w stosunku do ogromu tej chwały”⁴. Następnie (w. 19) Paweł dokonuje zaskakującego przejścia od „my” do „wszechświat”, aby po przeprowadzeniu dyskursu powrócić w ostatnim wierszu do „my” powiązanego ze „wszechświatem” (w. 23). Apostoł ukazuje człowieka w łączności ze wszechświatem, będącego w stanie napięcia między terazniejszością a przyszłością. Istotą tego napięcia jest oczekiwanie na odkupienie. Apostoł Narodów wskazuje na istniejące powiązanie między odkupieniem człowieka a odkupieniem całego wszechświata.

2 Por. G. Rafiński, *Grzech ludzkości i dar usprawiedliwienia*, w: *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, t. 9: *Dzieje Apostolskie. Listy św. Pawła*, red. J. Frankowski, S. Mędała, Warszawa 1997, s. 339, 343; por. także: J.-N. Aletti, *List do Rzymian*, w: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, red. W. R. Farmer, Warszawa 2000, s. 1445.

3 Por. H. Langkammer, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. List do Rzymian*, Lublin 1999, s. 109.

4 Św. Tomasz z Akwinu, *Wykład Listu do Rzymian*, Poznań 1987, s. 128.

Grecki rzeczownik *ktisis* oznaczający „stworzenie”, odnoszony do indywidualnych bytów („stworzona rzecz”) i sumy bytów stworzonych („świat”, „wszechświat”), występuje w badanej perykopie 4 razy (w. 19, 20, 21, 22)⁵. Można przyjąć, że Paweł ma tu na myśli naturę ożywioną i nieożywioną różną od człowieka⁶. Poza badanym miejscem w Liście do Rzymian rzeczownik *ktisis* występuje jeszcze w 1, 25, gdzie autor wskazuje na stworzenie, które ludzie odrzucający prawdę objawienia zaczęli czcić i służyć mu zamiast Stwórcy. Świat materialny, stworzony dla człowieka, dzieli z nim swój los. Wydaje się, że główna myśl (w. 19) jest następująca: całe stworzenie oczekuje pełnej chwały ludzi po to, by mogło mieć w niej swój udział⁷.

Sytuację „stworzenia” Paweł opisuje za pomocą czterech określeń:

1. Stworzenie z upragnieniem oczekuje objawienia się synów Bożych.
2. Stworzenie zostało poddane marności.
3. W nadziei, że również ono zostanie wyzwolone z niewoli zepsucia, by uczestniczyć w wolności i chwale dzieci Bożych.
4. Stworzenie jęczy i wzdycha w bólach rodzenia.

Pierwsze z określeń dotyczących „stworzenia” wskazuje na to, iż ono [stworzenie] „z upragnieniem oczekuje objawienia się synów Bożych” (w. 19). Dla przybliżenia rodzaju oczekiwania Paweł zastosował rzeczownik: *apokaradokia* oznaczający „wyczekiwanie”, „wypatrywanie”⁸. Poza badanym miejscem występuje jeszcze w Flp 1, 20, gdzie został przetłumaczony jako „gorące oczekiwanie” [BT v]. To „oczekiwanie” związane jest

5 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2006, 2929. Niektórzy komentatorzy uważają, że w tej jednostce wyrażenie „całe stworzenie” odnosi się tylko do ludzi. Jednak w tej sekcji (rozdziały 5–8) autor mówi o ludzkości, wypowiada się w sposób jednoznaczny: „wielu”, „wszyscy” (5, 15, 19); „wszyscy [ludzie]” (5, 12, 18); por. J.-N. Aletti, *List do Rzymian*, dz. cyt., s. 1444.

6 Por. A. Gieniusz, *Nadzieja dla niewinnie cierpiącego stworzenia* (Rz 8, 19–22), „Verbum Vitae” 9 (2006), s. 89; por. także: K. Romaniuk, *Perspektywy „kosmiczne” w soteriologii św. Pawła* (Rz 8, 19–27), „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 13 (1966) nr 1, s. 82; R. Bartnicki, *Współczesna a patrystyczna interpretacja Rz 8, 19*, „Studia Theologica Varsaviensia” 16/1 (1978), s. 50.

7 Por. K. Romaniuk, *List do Rzymian. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz, Pismo Święte Nowego Testamentu*, t. 6, cz. 1, Poznań–Warszawa 1978, s. 176.

8 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., 598.

z napięciem i niepokojem, z bolesnym i trudnym cierpieniem⁹. Zakończy ono się wraz z objawieniem się synów Bożych. Św. Tomasz twierdzi, że godność synostwa Bożego jest ukryta ze względu na cierpienia. Kiedy jednak wierzący otrzymają życie nieśmiertelne i chwalebne, godność ta się objawi. Dalej objaśnia, że oczekiwanie stworzenia – skoro pochodzi od Boga – polega na zwróceniu się ku celowi – swojemu naturalnemu oraz temu, które przekracza formę naturalną. Jak ciało ludzkie zostanie obleczone w formę chwały nadnaturalnej, podobnie całe stworzenie dostąpi – dzięki tej chwale synów Bożych – jakiejś nowej chwały. W Ap 21, 1 ukazane jest: „nowe niebo i ziemia nowa”¹⁰. Stworzenie będzie uczestniczyć w chwale „synów Bożych”, odkupionych także co do ciała przez zmartwychwstanie. Doprowadzi do tego Duch Święty Dokonawca¹¹.

Drugie z określeń dotyczących stworzenia Apostoł formułuje następująco: „zostało poddane marności” (w. 20)¹². Rzeczownik *mataiotes* oznacza „bezwartościowość”, „jałowość”, „próżność”, „marność”¹³. To, czemu stworzenie zostało poddane, stanowi podstawowy punkt zainteresowania Pawła. Można stwierdzić, że stworzenie zostało poddane absurdowi, próżności, bezwartościowości. Jest to właściwość porządku moralnego, wynikającego z grzechu człowieka. To samo pojęcie „marność”, ale w formie czasownikowej, stosuje Paweł, gdy pisze o grzechu bezbożności i bałwochwalstwa: „Choć Boga poznali, nie oddali Mu czci jako Bogu ani Mu nie dziękowali, ale znikczemnieli [dosł. „stali się czczymi”] w swoich myślach i zaćmione zostało bezrozumne ich serce” (Rz 1, 21). To grzech zaciemnił właściwą perspektywę. W wyniku grzechu człowiek nadużywa stworzenia, aż do potraktowania wszechświata jako bożka. Stworzenie zamiast

9 A. Gieniusz, *Nadzieja dla niewinnie cierpiącego stworzenia* (Rz 8, 19–22), dz. cyt., s. 99.

10 Św. Tomasz z Akwinu, *Wykład Listu do Rzymian*, dz. cyt., s. 129.

11 Por. E.J. Jezierska, *Żyjemy dla Pana – umieramy dla Pana* (Rz 14, 8). *Proegzystencja chrystocentryczna chrześcijan w myśli Pawłowej*, Warszawa 1993, s. 134.

12 Inne tłumaczenia: „marności stworzenie przyporządkowało się”: por. R. Popowski, *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, z kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, Warszawa 2014, s. 835. A. Gieniusz (*Nadzieja dla niewinnie cierpiącego stworzenia* (Rz 8, 19–22), dz. cyt., s. 78.) proponuje tłumaczenie: „stworzenie zostało poddane absurdowi”.

13 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., 3148.

zblizać – oddala człowieka od Stwórcy, zamiast wskazywać na swój cel, jakim jest Stwórca – oddziela człowieka od Boga. Na tym polega „marność”, której stworzenie zostało poddane¹⁴. Św. Jan Chryzostom w komentarzu do Listu wyjaśnia, że stworzenie zostało poddane marności nie dlatego, że samo tego chciało, ale z woli Boga. Wyjaśniając, dopowiada, że stało się ono zniszczalne z powodu człowieka, bo odkąd jego ciało podlega śmierci i cierpieniu, ziemia przyjęła przekleństwo, rodząc osty i ciernie. Chociaż z powodu człowieka stworzenie stało się zniszczalne, dzięki człowiekowi z powrotem będzie niezniszczalne¹⁵.

Trzecie określenie „stworzenia” zastosowane przez Pawła brzmi: „w nadziei, że również ono zostanie wyzwolone z niewoli zepsucia, by uczestniczyć w wolności i chwale dzieci Bożych” (w. 21). Warto wskazać na kilka kluczowych słów. Najpierw należy zwrócić uwagę na „niewolę zepsucia”, z której stworzenie ma być wyzwolone przez Boga. Kluczową rolę odgrywa tu rzeczownik *fhora*, oznaczający „zniszczenie”, „ruina”, „rozpad”, „zepsucie”¹⁶, który prawie zawsze występuje w kontekście z niezniszczalnością i nieśmiertelnością. W badanym miejscu przeciwieństwem *fhora* jest *doxa*, dlatego powinna być rozumiana w sensie zniszczalności, przemijalności czy śmiertelności¹⁷. Sytuacja stworzenia, cierpiącego bez własnej winy, związana jest z nadzieją, która dotyczy uwolnienia z niewoli zepsucia. Zastosowana strona bierna wskazuje na Boga, dokonującego wyzwolenia. Nadzieja – wydaje się polegać na uwolnieniu od zniszczalności, od rozkładu i śmierci¹⁸.

Kolejno należy zatrzymać się przy wyrażeniu: „ku wolności chwały dzieci Boga” (w. 21 b). Świat został stworzony dla człowieka i dlatego ponosi konsekwencje jego upadku. Judaizm biblijny i pozabiblijny uważa stworzenie materialne, różne od człowieka, nie za rzeczywistość zaistniałą i istniejącą autonomicznie, ale podporządkowaną stworzeniu człowieka i jako

14 Por. G. Rafiński, *Grzech ludzkości i dar usprawiedliwienia*, dz. cyt., s. 343.

15 R. Bartnicki, *Współczesna a patrystyczna interpretacja Rz 8, 19*, dz. cyt., s. 59 (s. 49–65).

16 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., 5207.

17 Por. A. Gieniusz, *Nadzieja dla niewinnie cierpiącego stworzenia (Rz 8, 19–22)*, dz. cyt., s. 90.

18 Tamże, s. 90.

taką ściśle związaną z jego losem¹⁹. Paweł podejmuje tu stwierdzenia biblijne, w których świat materialny widziano jako zjednoczony ze zmartwychwstaniem wybrańców Boga (por. Iz 55, 13; 65, 17. 25). Idąc za tradycją Starego Testamentu (Iz 66, 17–18), Paweł potwierdza, iż w czasach ostatecznych ulegnie zmianie cały porządek świata. Podobnie jak ciało człowieka przeznaczone jest do chwały, również świat materialny będzie uczestniczył w „wolności” stanu chwalebego (w. 21.23). Dla Pawła, tak jak dla Izajasza, odnowa duchowa i etyczna ludzkości nie może nie mieć wpływu na resztę stworzenia, która jest przeznaczona do tego, by stać się światem mającym udział w chwale dzieci Bożych²⁰.

Czwarte określenie dotyczące „stworzenia” jest bardziej rozbudowane: „całe stworzenie wspólnie wzdycha i wspólnie rodzi w bólach aż do teraz” (w. 22). Zastosowany przez Pawła czasownik *sunodino* nie występuje poza tym miejscem i oznacza „razem cierpieć bóle porodowe”, „współcierpieć”²¹. Stary Testament nie tylko zna bóle porodowe, które poprzedzają narodziny nowego życia, lecz również takie, które kończą się śmiercią matki (1 Sm 4, 19), przynoszą niechciany owoc (Ps 7, 15) lub takie, które nigdy się nie kończą (2 Krl 19, 3 i Iz 37, 3). Zatem nie można metafory „bólów porodowych” interpretować jako wyrazu nadziei. Wydaje się, że horyzontem Pawłowego myślenia w Rz 8, 19–22 jest opis upadku pierwszego człowieka, a przede wszystkim Rdz 3, 16, który wzmiankuje bóle rodzenia, które jako karę będzie musiała cierpieć Ewa. Tymczasem doświadczenie pokazuje, iż całe stworzenie jęczy i cierpi bóle porodu, które mają charakter cierpienia niezawinionego²².

Perykopa Rz 8, 18–24 była przedmiotem nauczania św. Jana Pawła II, który w encyklice *Redemptor hominis* (4 marca 1979) ukazuje jej duchowy sens i spełnienie w tajemnicy paschalnej Chrystusa (IBK IV A 2)²³. Po-

19 Tamże, s. 95.

20 Por. J.-N. Aletti, *List do Rzymian*, dz. cyt., s. 1444.

21 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., 4806.

22 Por. A. Gieniusz, *Nadzieja dla niewinnie cierpiącego stworzenia (Rz 8, 19–22)*, dz. cyt., s. 75–77.

23 Por. Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, tłum. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999.

nadto pozwala dostrzec jego aspekt moralny. Papież podkreśla, że „w Jezusie Chrystusie świat widzialny, stworzony przez Boga dla człowieka (Rdz 1, 26n) – świat, który wraz z grzechem został poddany marności (Rz 8, 20) – odzyskuje na nowo swą pierwotną więź z samym Bogiem, źródłem Mądrości i miłości. Tak bowiem „Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał” (J 3, 16). I tak jak w człowieku-Adamie ta więź została zerwana, tak w Człowieku-Chrystusie zostaje ona nawiązana na nowo (por. Rz 5, 12 nn.).

Dalej stawia pytanie podprowadzające do odkrycia aspektu moralnego: „Czyż do nas, ludzi XX wieku nie przemawiają swą wstrząsającą wymową słowa Apostoła Narodów o stworzeniu, które «aż dotąd jęczy i wzdycha w bólach rodzenia» (Rz 8, 22) i «oczekuje objawienia się synów Bożych...» (Rz 8, 19), o stworzeniu, które «poddane jest marności»? Czyż olbrzymi, nie znany przedtem postęp, jaki dokonał się w ciągu tego zwłaszcza stulecia w dziedzinie opanowania świata przez człowieka, nie ujawnia zarazem w stopniu przedtem nieznanym owego wielorakiego «poddania marności»? Wystarczy wspomnieć choćby o takich zjawiskach jak zagrożenie ludzkiego środowiska w miejscach gwałtownej industrializacji, jak wciąż wybuchające i odnawiające się konflikty zbrojne, jak perspektywa samozniszczenia przy pomocy broni atomowej, wodorowej, neutronowej i innych, jak brak poszanowania dla życia nie narodzonych. Czyż świat nowej epoki, świat lotów kosmicznych, nieosiągalnych przedtem zdobyczy nauki i techniki, nie jest równocześnie tym światem, który «jęczy i wzdycha» (Rz 8, 22), gdyż wciąż «z upragnieniem oczekuje objawienia się synów Bożych»? (Rz 8, 19)²⁴.

Apostoł Narodów, podejmując temat stworzenia, wskazuje na jego współzależność od człowieka. Na skutek grzechu człowieka stworzenie jest traktowane przez niego na sposób bałwochwalczy. Jednak ono oczekuje udziału w chwale Boga.

24 Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (4 marca 1979), Wrocław 1994, 8.

Kondycja wierzących Rz 8, 23–24

W drugiej części perykopy św. Paweł podkreśla, że kondycja stworzenia i człowieka wierzącego posiada wiele wspólnych cech, gdyż chrześcijanin, podobnie jak całe stworzenie, przechodzi proces od zniszczalności do chwały. Jednak kondycja wierzących radykalnie różni się od stworzenia, gdyż w nich są już złożone „pierwsze dary Ducha” (w. 23). Są nimi chrzest i doznawane usprawiedliwienie przez wiarę, których nie można odłączyć od inicjacji chrześcijańskiej²⁵. Apostoł Narodów stwierdza: „Lecz nie tylko ono, ale i my sami, którzy już posiadamy pierwsze dary Ducha, i my również całą istotą swoją wzdychamy, oczekując «przybrania za synów» – odkupienia naszego ciała” (w. 23).

Św. Tomasz, komentując ten tekst, zauważa, że „i my również jęczymy”. Jęk oznacza tu utrapienie wynikające z przedłużającego się oczekiwania naznaczonego wielką tęsknotą. Jest to jęk wewnętrzny, gdyż wynika z wewnętrznego nastawienia serca oraz dotyczy dóbr wewnętrznych. To, czego wierzący oczekują to – przybranie za synów Bożych, czyli dopełnienia tego przybrania. Przybranie to rozpoczęło się dzięki Duchowi Świętemu, który usprawiedliwia ochrzczonego. Paweł już wcześniej pisał: „Otrzymałście Ducha przybrania za synów” (w. 15). Dopełnione ono zostanie przez uwielbienie ciała²⁶.

Apostoł Narodów w Liście do Rzymian, wzmiankując „pierwszy dar”, „pierwociny”, stosuje rzeczownik *aparhe*, który w Nowym Testamencie występuje w znaczeniu właściwym i przenośnym²⁷. Po pierwsze oznacza „pierwsze owoce ziemi”, zebrane najwcześniej w celu ofiarowania ich Bogu; przez ten gest poświęcano Mu całe żniwo. Te pierwsze dary (pierwociny) reprezentowały wobec Boga wszystkie inne, zastępując je (por. Wj 25, 2). Po drugie rzeczownik *aparhe* odnosi się do osób, które są szczególnie bliskie Bogu. Jezus Chrystus jest pierwszy spośród zmartwychwstałych (por. 1 Kor 15, 20. 23). Wyrażenie: „pierwocinę Ducha mając” należy również

25 H. Langkammer, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. List do Rzymian*, Lublin 1999, s. 110.

26 Por. Św. Tomasz z Akwinu, *Wykład Listu do Rzymian*, dz. cyt., s. 132.

27 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., 533.

rozumieć w sensie przenośnym²⁸. Użycie przez Pawła liczby pojedynczej wskazuje nie na różne dary Ducha, lecz na jedną osobę, tj. Ducha Świętego. Jego obecność w wierzących kieruje ich egzystencję ku pełnemu usynowieniu w chwale, do którego już teraz mają prawo. Już teraz są w posiadaniu pierwszego daru, tj. Ducha, i dlatego całą swoją istotą wdychają, oczekując pełni przybrania za synów, w czym również będzie uczestniczyć także ich ciało. W terminie *aparthe* obecne są trzy idee²⁹. Najpierw trzeba podkreślić, że tajemnica daru Ducha została już zapoczątkowana; tym darem wierzący są już obdarowani. Dalej, jest to dar dopiero zapoczątkowany, jego pełnia jest oczekiwana. Ostatecznie ten dar gwarantuje przyszłe wypełnienie. Pierwszy dar Ducha stwarza synów Boga, wlewając w ich serca nadzieję pełnej chwały i osiągnięcie dziedzictwa niebieskiego, do którego nabyli prawo w momencie usynowienia. Nadzieja pełnego dziedzictwa jest pewna, ponieważ gwarantuje ją „pierwszy dar Ducha” w sercach ochrzczonych i wynikające z niego przybrane synostwo.

Mimo wsparcia Ducha Świętego nadzieja nie może zatracić swej istoty (w. 24). Stąd „widzenie”, tj. ostateczne złączenie się z Bogiem, wymaga oczekiwania w cierpliwości. Paweł to przyszłe widzenie wiąże ze zbawieniem: „w nadziei bowiem jesteśmy zbawieni” (w. 24a). Raz dokonane zbawienie na krzyżu nie traci nigdy swej mocy. Nadzieja chrześcijańska ma swoje podstawy w zbawczej śmierci Jezusa. W wieczności, gdy wierzący dostąpią „zbawienia ciała”, spełni się to, czego jeszcze nie widzą. Zbawienie staje się podstawą widzenia.

Aktualizacja Rz 8, 18–25

Punktem wyjścia aktualizacji Pisma Świętego jest dotarcie do prawdy zawartej w tekście biblijnym na płaszczyźnie sensu wyrazowego. Wysiłek hermeneutyczny winien następnie zmierzać do tego, by obok sensu wyrazo-

28 R. Popowski, *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, z kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, dz. cyt., s. 836; por. także: J. Kudasiewicz, *Odkrywanie Ducha Świętego*, Kielce 1998, s. 309.

29 J. Kudasiewicz, *Odkrywanie Ducha Świętego*, dz. cyt., s. 310.

wego został odkryty również sens duchowy, czyli jego znaczenie w świetle „tajemnicy paschalnej Chrystusa i nowego życia, które z niego wynika” (IBK IV A 2). Kolejną zasadą jest uwzględnienie kontekstu eklesjalnego, gdyż „aktualizacja dokonuje się dzięki dynamizmowi żywej tradycji wspólnoty wiary” (IBK IV A 1)³⁰. W aktualizacji dokonuje się więc przerzucenie mostów – od starych tekstów do terażniejszości człowieka. Podczas głoszenia Biblia ma być przełożona na język obecnego czasu, ale też musi dotyczyć sytuacji egzystencjalnej i potrzeb dzisiejszego człowieka, gdyż samo korzystanie z Biblii nie czyni z niej pokarmu³¹. Jak niegdyś orędzie biblijne kierowało ludzi do wiary i życia zgodnego z przyjętym słowem Boga, tak i w przypowiadaniu papieskim ten cel jest priorytetowy. Przygotowanie głoszenia związane jest z poszukiwaniem „miejsca” w życiu i wierze adresata – w naszym przypadku – polskiej młodzieży akademickiej. Ku temu „miejscu” tekst biblijny od początku był skierowany i dlatego może być aktualnym, działającym słowem.

Kontekst spotkania Jana Pawła II z młodzieżą akademicką dnia 3 czerwca 1979 roku jest szczególnie. Planowana przez Papieża Polaka pielgrzymka do Polski bardzo niepokoiła komunistyczne władze. Przewidywano, że biskup Rzymu może rozbudzić aspiracje wolnościowe Polaków³². W dniu

30 Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Biblii w Kościele* (1993 r.), tłum. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999 (skrót: IBK, rozdział, punkt, podpunkt).

31 Por. A. E. Klich, *Pismo Święte w polskiej katechezie posoborowej*, Kraków 2005, s. 205; por. S. Haręzga, *Droga słowa Bożego od zrozumienia do inkulturacji*, w: *Interpretacja Biblii w Kościele*. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich, tłum. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 196–217.

32 Pierwsza pielgrzymka w roku 1979 (2–10.06) to przede wszystkim uczenie 900. Rocznicy śmierci św. Stanisława, biskupa i męczennika, jednego z głównych patronów Polski. Symbolika tej postaci była dla wszystkich niezwykle czytelna: św. Stanisław to człowiek Kościoła, który w imię porządku moralnego przeciwstawił się władzy króla Bolesława Śmiałego. Dał świadectwo prawdzie i poniósł za to śmierć męczeńską. Jego ofiara zaowocowała wewnętrzną przemianą i nawróceniem króla. Symboliki tej obawiały się władze PRL i dlatego uniemożliwiły obecność Papieża na przypadającej w maju rocznicy śmierci Świętego. Mimo to Jan Paweł II zrealizował swój zamiśl: kościelne obchody tej rocznicy zostały przesunięte na czerwiec (i włączone w liturgiczny obchód Uroczystości Zesłania Ducha Świętego), a Ojciec Święty swą modlitwą, nauczaniem i świadectwem i tak przyspieszył proces upadku reżimu komunistycznego. Por. S. Ryłko, *Wstęp do pielgrzymek Jana Pawła II do Polski*, w:

przylocie, dnia 2 czerwca 1979 roku, pośród wiwatującego tłumu, Papież przybył odkrytym samochodem na stołeczny plac Zwycięstwa (plac Piłsudskiego). Padły tam słowa: „Wołam, ja, syn polskiej ziemi, a zarazem ja, Jan Paweł II, Papież. Wołam z całej głębi tego Tysiąclecia, wołam w przeddzień Święta Zesłania, wołam wraz z wami wszystkimi: Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!”³³.

Nazajutrz w niedzielę o 7.00 przed kolegiatą św. Anny w Warszawie Jan Paweł II spotkał się z młodzieżą akademicką. Od samego początku Papież zaznaczał, że chce, aby „współbrzmiało ono z wielkością dnia i jego liturgii”³⁴. W języku, jakim przemawiał, wyraźnie utożsamiał się z młodymi. Zwracał się do nich jako do przybyszów na Dzień Zielonych Świąt, ale też jako do spadkobierców środowisk akademickich przez pokolenia. Widział w nich „swoich młodszych kolegów” i wskazywał na swoje związki z „polskim światem akademickim i uniwersyteckim”³⁵.

Dalej odniósł się do kontekstu liturgicznego, do uroczystości Zesłania Ducha Świętego, do wieczernika jerozolimskiego, w którym narodził się Kościół, „wspólnota świadoma swej misji w dziejach człowieka”. Przypomniał aklamację liturgiczną: „Przyjdź Duchu Święty, napełnij serca Twoich wiernych i zapal w nich ogień Twojej miłości” i zauważył, że ona brzmi szczególnie żarliwie³⁶.

Jednocześnie postawił pytanie: „Jaka jest miara serca ludzkiego, skoro napełnić je może tylko Bóg, Duch Święty?”³⁷. Dalej podprowadził młodych do refleksji nad własną tożsamością i wyraził nadzieję, że podejmowane przez nich studia pozwalają im odkrywać wspaniały świat ludzkiej wiedzy. Ponadto wskazał na pytanie dotyczące tożsamości: kim jestem?, które uważa za najciekawsze i podstawowe. Wyraził nadzieję, że w parze

Dzieła zebrane, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. *Polska*, Kraków 2008, s. 13.

33 Jan Paweł II, *Homilia w czasie mszy świętej odprawionej na Placu Zwycięstwa (Warszawa 2.06.1979)*, w: *Dzieła zebrane*, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. *Polska*, dz. cyt., s. 33.

34 Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży akademickiej zgromadzonej przed kościołem św. Anny (Warszawa, 3.06.1979)*, dz. cyt., s. 34–36.

35 Tamże, s. 34.

36 Tamże, s. 34.

37 Tamże, s. 35.

ze zdobywaną wiedzą rozwija się też samowiedza młodych, tj. samoświadomość, autorefleksja.

Dalej powrócił do wcześniej postawionego pytania: „Jaką miarą mierzyć człowieka? Czy mierzyć go miarą sił fizycznych, którymi dysponuje? Czy mierzyć go miarą zmysłów, które umożliwiają mu kontakt z zewnętrznym światem? Czy mierzyć go miarą inteligencji, która sprawdza się poprzez wielorakie testy i egzaminy?”³⁸. Zachęcił młodych do troski o harmonię pomiędzy wysiłkiem o rozwój intelektualny, akademicki a rozwojem duchowym i wiernością sumieniu. Wskazał na to, że nie wystarczy, by w społeczeństwie działali kompetentni inżynierowie, lekarze, technicy i prawnicy. Potrzeba, by to byli ludzie, którzy odkryli swoje powołanie i swoją pracę podejmują jako Boży inżynierowie, Boży lekarze, Boży technicy, Boży prawnicy. Podkreślił, że „człowieka trzeba mierzyć miarą «serca», sumienia, miarą ducha, który jest otwarty ku Bogu. Trzeba więc mierzyć człowieka miarą Ducha Świętego. Tylko Duch Święty może «napęlić» serce człowieka – to znaczy doprowadzić do spełnienia poprzez miłość i mądrość”³⁹.

Papież dał też osobiste świadectwo, że jego rodzony ojciec „włożył w jego ręce książeczkę i pokazał mu modlitwę o dary Ducha Świętego”⁴⁰. Wymieniając dary Ducha Świętego, objaśnia trzy z nich: „dar umiejętności, czyli wiedzy”, „dar pobożności, czyli poczucia sakralnej wartości życia, godności ludzkiej, świętości ludzkiej duszy i ciała”, „dar bojaźni Bożej, o którym mówi Psalmista, że jest on początkiem mądrości” (por. Ps 110). Teraz Papież jako „ojciec” zachęca młodych do przyjęcia tej modlitwy i do pozostania jej wiernymi. Jako uzasadnienie i motywację Papież wskazuje na to, że będą dzięki temu trwać w wieczniku Kościoła, związani z najgłębszym nurtem jego dziejów oraz będą wówczas trwać w wieczniku dziejów narodu⁴¹.

Dopiero po tym wprowadzeniu Papież odnosi się do słowa Bożego: „Odważcie się spojrzeć na swoje życie w jego bliższej i dalszej perspektywie, przyjmując za prawdę to, co św. Paweł napisał w swoim Liście do Rzymian:

38 Tamże, s. 35.

39 Tamże, s. 35.

40 Tamże, s. 35.

41 Tamże, s. 36.

«Wiemy przecież, że całe stworzenie aż dotąd jęczy i wzdycha w bólach rodzenia» (8, 22) – czyż nie jesteśmy świadkami tych bólów? Bowiem «stworzenie z upragnieniem oczekuje objawienia się synów Bożych» (8, 19).

A więc oczekuje nie tylko na to, że uniwersytety i różnego typu wyższe uczelnie, a przedtem średnie, a przedtem podstawowe szkoły przygotowują inżynierów, lekarzy, prawników, filologów, historyków, humanistów, matematyków i techników, ale oczekuje na objawienie się synów Bożych! Oczekuje od was tego objawienia – od was, którzy w przyszłości będziecie lekarzami, technikami, prawnikami, profesorami... Zrozumcie, że człowiek stworzony przez Boga na Jego obraz i podobieństwo, jest równocześnie wezwany w Chrystusie do tego, aby w nim objawiło się to, co jest z Boga. Aby w każdym z nas objawił się w jakiejś mierze Bóg⁴².

W aktualizacji przeprowadzonej przez Jana Pawła II widoczne jest najpierw wychodzenie od nawiązania bezpośredniej relacji z młodymi przez postawę taką jak: zbliżenie się do każdego i krótka rozmowa z nim. Dalej Papież odnosi się do własnego doświadczenia i daje o tym świadectwo. W końcu zaprasza młodych do nowego sposobu życia jako ci, przez których obecność Boga będzie doświadczana w codzienności.

Warto też zwrócić uwagę na język głoszenia. Obecne są w nim słowa wsparcia, przynaglenia, takie jak: „pozwólcie”, „przyjmijcie ode mnie”, „odważcie się przyjąć”, „odważcie się spojrzeć”, „zrozumcie”, „pomyślcie o tym”, „módlcie się razem ze mną”. Nie ma słów moralizatorskich, napominających, pouczających. Dominuje zachęta, przykład, świadectwo.

Podsumowując, należy stwierdzić, że św. Paweł w Rz 8, 18–25 podejmuje ważny temat jedności i współzależności zachodzącej między światem i człowiekiem. Dlatego też chrześcijanin nie może być obojętny na los innych i los wszechświata. Apostoł Narodów podkreśla, że zbawienie osiągnie doskonałość, gdy wszyscy i cały świat będą mieć udział w chwale Bożej. Świat stworzony otoczony jest troską Boga, choć na skutek grzechu człowieka został skażony i cierpi z powodu jego nieposłuszeństwa. Boża troska o przemianę powinna kształtować nasz stosunek do niego, co więc – dzięki takiemu postępowaniu wyraża się objawianie się w nas dzie-

42 Tamże, s. 36.

ci Bożych⁴³. Byłoby złudzeniem oczekiwać przyszłego raju, zaniedbując przemienianie tego świata, w którym żyjemy. Czynnikiem przemieniającym jest miłość, do której wierzący stają się zdolni poprzez odkrycie swej godności jako dzieci Boga.

Jan Paweł II w przemówieniu do młodych w Polsce 1979 roku wskazuje na to, że człowiek ma udział w przemianie świata, okoliczności, w których żyje, o tyle, o ile pozwala napełniać się Duchowi Świętemu, o tyle, o ile jego serce będzie przemienione przez miłość i mądrość.

Bibliografia

- Aletti J.-N., *List do Rzymian*, w: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, red. W. R. Farmer, Warszawa 2000, s. 1441–1455.
- Bartnicki R., *Współczesna a patrystyczna interpretacja Rz 8, 19*, „*Studia Theologica Varsaviensia*” 16/1 (1978), s. 49–65.
- Gieniusz A., *Nadzieja dla niewinnie cierpiącego stworzenia (Rz 8, 19–22)*, „*Verbum Vitae*” 9 (2006), s. 71–104.
- Haręzga S., *Droga słowa Bożego od zrozumienia do inkulturacji*, w: *Interpretacja Biblii w Kościele*. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich, tłum. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 196–217.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (4 marca 1979), Wrocław 1994.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie mszy świętej odprawionej na Placu Zwycięstwa (Warszawa 2.06.1979)*, w: *Dzieła zebrane*, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. Polska, w: *Dzieła zebrane*, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. Polska, Kraków 2008, s. 30–33.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży akademickiej zgromadzonej przed kościołem św. Anny (Warszawa, 3.06.1979)*, w: *Dzieła zebrane*, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. Polska, Kraków 2008, s. 34–36.
- Jezierska E.J., *Żyjemy dla Pana – umieramy dla Pana (Rz 14, 8)*. *Proegzystencja chrystocentryczna chrześcijan w myśli Pawłowej*, Warszawa 1993.
- Klich A. E., *Pismo Święte w polskiej katechezie posoborowej*, Kraków 2005.

43 Por. L. J. Kreitzer, *Eschatologia*, w: *Słownik teologii św. Pawła*, red. G. F. Hawthorne, R. P. Martin, D. G. Reid, Warszawa 2010, s. 215.

- Kreitzer L.J., *Eschatologia*, w: *Słownik teologii św. Pawła*, red. G.F. Hawthorne, R.P. Martin, D.G. Reid, Warszawa 2010, s. 201–216.
- Kudasiewicz J., *Odkrywanie Ducha Świętego*, Kielce 1998.
- Langkammer H., *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. List do Rzymian*, Lublin 1999.
- Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, tłum. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999.
- Popowski R., *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, z kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, Warszawa 2014.
- Popowski R., *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2006.
- Rafiński G., *Grzech ludzkości i dar usprawiedliwienia*, w: *Wprowadzenie w myśl i wezwowanie ksiąg biblijnych*, t. 9: *Dzieje Apostolskie. Listy św. Pawła*, red. J. Frankowski, S. Mędala, Warszawa 1997, s. 339-343.
- Romaniuk K., *List do Rzymian. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz, Pismo Święte Nowego Testamentu*, t. 9, cz. 1, Poznań–Warszawa 1978.
- Romaniuk K., *Perspektywy „kosmiczne” w soteriologii św. Pawła (Rz 8, 19–27)*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 13 (1966) nr 1, s. 81–94.
- Ryłko S., *Wstęp do pielgrzymek Jana Pawła II do Polski*, w: *Dzieła zebrane*, t. 9, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*, cz. 1. *Polska*, Kraków 2008, s. 13.
- Tomasz z Akwinu, *Wykład Listu do Rzymian*, Poznań 1987.